

Janez Cvirn

VSEGA JE BIL KRIV

BUFFALO BILL

K zgodovini boemskega življenja v Ljubljani pred prvo svetovno vojno

Meščani, meščani, meščanke! Dogodek je tu, dogodek imate v mestu! Pristen, povsem spoštljiv dogodek, kakršnega si niti drugod ne morejo privoščiti vsak delavnik.

(Slavko Grum, Dogodek v mestu Gogi)

Okoli sveta v dveh urah in pol

Od 4. maja 1906, ko se je v časopisju pojavila kratka vest, da se bo na svoji poslovilni evropski turneji v Ljubljani zaustavil znameniti Buffalo Bill s

svojim Wild West Showom¹, pa vse do srede, 16. maja, ko sta bili na travniku ob Lattermanovem drevoredu dve predstavi tega "največjega cirkusa sveta", je temperatura - kljub aprilsko spremenljivemu vremenu - v deželnem stolnem mestu bliskovito naraščala. Časopisje je dnevno poročalo o senzacionalnih predstavah Codyjevega cirkusa na zadnji evropski turneji in o navdušenju občinstva po evropskih prestolnicah. Trdilo je, da Wild West Show "ne razočara nikogar, ker izpolni vse obljube in je vzvišen nad vsako kritiko", in da se na predstavah gledalci "ne samo zabavajo in razveseljujejo, marveč se spominjajo pri vsaki točki dolgega programa na zgodovinske dogodke"².

Časopisni poročevalci so kar tekmovali, kdo bo bolje utemeljil potrebo po obisku cirkusa Buffalo Billa, ki da ni zgolj cirkus, temveč mnogo več. Vsi so v en glas poudarjali, da grc za zadnjo Codyjevo turnejo po Evropi, nakar da se bo slavní Buffalo Bill vrnil v Ameriko "na svoje posestvo, kjer je ustvaril mesto, železnico, vodna dela"³. Bralce so navdušeno opozarjali, da takšne priložnosti zlepa ne bo več, torej je nikakor ne gre zamuditi. Še pomembnejši razlog za obisk predstave pa so mnogi videli v tem, da so v cirkusu zbrani predstavniki "toliko različnih plemen", da bi lahko Wild West poimenovali kar potujoča etnografska razstava v živo. Bili so prepričani, da se Ljubljančanom ponuja zadnja priložnost, da si v živo ogledajo eksotična ljudstva z raznih celin, zlasti Indijance, ki da jih kmalu ne bo več mogoče videti. "Indijanci, pristanovniki Amerike, izginejo kmalu. Za malo let ne bo več rdečekožcev, a oni, katere vodi s seboj polkovnik Cody - Buffalo Bill, so zadnji Mohikanci"⁴.

Le kdo si ne bi želel ogledati te prave male armade "Indijancev, Meksikancev, Cowboyev, Japoncev, kozakov, Arabcev, amerikanske kavalarije, angleških lancirjev, Canchos iz Amerike"⁵ in drugih eksotov? Le kdo se ne bi hotel na lastne oči prepričati o spretnosti meksikanskih "Vaqueros" v metanju lasa, le kdo bi želel zamuditi senzacionalno predstavo ruskih kozakov ali čete beduinskih Arabcev? In končno, le kdo se ne bi želel podati na "pot okoli sveta v dveh urah in pol", kot je - povzemajoč pariški Le Petit

¹ Slovenski narod, 4. 5. 1906.

² Ibidem.

³ Slovenski narod, 14. 5. 1906.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

Journal - produkeijo Buffalo Billovega Wild West Showa označil Slovenski narod⁶.

V pričakovanju Buffalo Billa je napetost v Ljubljani naraščala. Že teden pred prihodom so Ljubljano polepili z velikimi plakati, ki so Ljubljance vabili na travnik ob Lattermanovem drevoredu. Bolj ko se je cirkus bližal Ljubljani, bolj nestrpno je bilo pričakovanje. Še preden se je njegova ekipa z vlakom pripeljala v Ljubljano, si je Buffalo Bill pridobil veliko naklonjenost Slovencev, saj je v Trstu na ogled predstav vabil ob italijanskih tudi s slovenskimi plakati, na zahtevo tržaškega magistrata pa slovenskih ni hotel odstraniti⁷. Napeto pričakovanje žive legende pa so spretno izkoristili tudi nekateri ljubljanski poslovneži. Tako se je v Slovenskem narodu pojavil reklamni oglas, ki se je glasil⁸:

Dan pred prihodom Wild West Showa v Ljubljano je Slovenski narod še enkrat poudarjal, da so Buffalo Billove predstave "šola, katere človek ne pozabi nikdar"⁹ in pozval Ljubljance, naj se na predstavo odpravijo dovolj zgodaj, da bodo tako "navzoči ob prihodu vseh jezdecev". Kajti, "krasna, nepopisna je ta živa slika...Jezdec jaha naprej in nazaj, se

družijo v skupine, delajo vrste in izginejo tja, od koder so prišli"¹⁰.

In ko je 16. maja 1906 cirkus zjutraj prispel v Ljubljano (s tremi vlaki iz Trsta, ob 6., 7. in 8. uri), je napetost poskočila do vrelišča. "V Lattermanovem drevoredu je bilo ves dan kar črno občinstva, ki je ogledovalo, kako so eksotični gostje pripravljali šotore, kuhali in delali priprave na predstavo..."¹¹ V Ljubljani se je gneča na ulicah neprestano večala. S podeželja je prišlo v deželno glavno mesto več tisoč ljudi. "Vsi vlaki so bili prenapolnjeni", ljubljanski gostilničarji pa so si zadovoljno meli roke¹².

Čeprav vreme predstavam, ki so se odvijale "v velikanski areni pod milim nebom", ni bilo naklonjeno, si prireditelji in občinstvo zaradi občasnega deževja niso delali sivih las. Kot je napovedovalo časopisje, sinovi prerij nastopajo v vsakem vremenu; tudi tako da kažejo svojo neustrašnost, obiskovalci pa da so pred slabim vremenom zaščiteni pod velikimi šotori.

Velikanska reklama je v Lattermanov drevored privabila množico Ljubljancev in okoličanov. Obe predstavi si je ogledalo več kot 11.000 ljudi, in napoved Slovenskega naroda, da zna Buffalo Bill navkljub neugodnemu vremenu iz Ljubljane odnesti lepe vsote denarja, se je uresničila. Večina obiskovalcev (tudi ljubljanski tatiči, ki so uspešno operirali med nepazljivimi gosti) je bila zadovoljnih, da so v živo videli množico eksotičnih "divjakov" z vseh koncev sveta. Zlasti obiskovalci popoldanske predstave, ki je veliko bolje uspela kot večerna, so bili navdušeni. Kljub lastnemu agregatu, s katerim je cirkus razsvetljeval prizorišče, je bila namreč zvečer "razsvetljava preslaba", tako da tisti v zadnjih vrstah niso veliko videli. Zaradi katastrofalne javne razsvetljave v Lattermanovem drevoredu pa se je po koncu predstave množica proti mestu vračala skoraj v popolni temi¹³.

Ne le zaradi razsvetljave, tudi zaradi slabega varieteja, so bili nekateri nad predstavo razočarani. A tolažili so se z dejstvom, da niso zamudili enkratne priložnosti. Vedeli so, da Buffala Billa v Ljubljano ne bo nikoli več.

⁶ Ibidem.

⁷ Slovenski narod, 7. 5. 1906.

⁸ Slovenski narod, 8. 5. 1906.

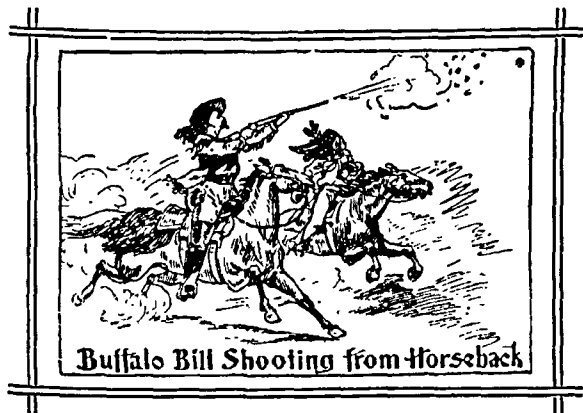
⁹ Slovenski narod, 15. 5. 1906.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Slovenski narod, 16. 5. 1906.

¹² Ibidem.

¹³ Slovenski narod, 17. 5. 1906.

Ta dan je bil ominozen

Vendar vseh Ljubljancev majska vročica ni zajela. Nekateri se za velik dogodek niso hoteli zmeniti. Raje so odšli po svojih vsakodnevnih opravilih. Tudi znani slovenski umetniki, slikarja Hinko Smrekar in Fran Tratnik ter pisatelj Vladimir Levstik, so se v družbi svojega prijatelja, absolventa prava Vladimirja Svetka, to popoldne raje odpravili na izlet v ljubljansko okolico. In ko so se proti večeru vrnili, so se odločili, da si po naporni hoji zmočijo grlo v eni ljubljanskih gostiln.

Pozno popoldne so se tako napotili v gostilno Narodnega doma, ki je bila bolj prazna kot običajno. V veselem razpoloženju (tudi na popoldanskem izletu niso abstinerili) so po stari študentski navadi spili vsak po nekaj vrčkov piva. Ko so se naveličali dolgočasne scene v gostilni Narodnega doma, so se odpravili še na kozarček v gostilno Pod skaleo. Namesto piva so si raje naročili vino. A spili so ga "le" dva štefana. "Le" zato, ker so se morali vrniti v gostilno Narodnega doma. Tam so bili namreč ob 9. zvečer dogovorjeni z nekim prijateljem.

Na poti proti Narodnemu domu je alkohol začel delovati. Po pričevanju očitveev so bili tako nadelani, da so videli koralde matere božje. Razgrajali so, pri vojaškem oskrbovališču na Cesti Franeja Jožefa¹⁴ pa sta se Svetek in Smrekar začela dvobojevati. Namesto z meči sta bila oborožena s palico in dežnikom. Vladimir Svetek je bil v dvobojevanju očitno uspešnejši, saj je s palico skoraj popolnoma uničil Smrekarjev dežnik. Ko ga je nameraval vreči preko ograje vojaškega oskrbovališča, ga je zaustavil Vladimir Levstik. Njemu se dežnik še ni zdel dovolj zdelan, zato ga je z nekaj močnimi udarci razlomil in vrgel preko ograje. Tudi

ostali so vpili in tolkli po drevju, Svetek pa je iz žepa izvlekel samokres, ga uperil v Smrekarja in mu zagrozil: "Jaz te ustrelim".

Gromozanski hrup in vedno večja množica ljudi, ki se je začela zbirati okoli "razposajenih" mladeničev, sta na prizorišče kmalu privedla magistratnega stražnika, ki je upirajočemu in psujočemu Svetku iz roke na silo izvlekel revolver. Svetka je aretiral, ostale pa le opozoril. Toda Smrekar, Levstik in Tratnik svojega prijatelja niso hoteli samega pustiti v nesreči. Skupaj z aretiranim so odšli do magistratnih zaporov in se dali skupaj z njim zapreti. Naslednje jutro pa so s hudim mačkom zapustili prostore ljubljanskih zaporov.

Seveda so bili slabe volje, saj so jih na ljubljanskem magistratu obsodili "na petdnevni zapor ter povračilo kazensko pravnih in izvršilnih stroškov" (Vladimirju Svetku pa so zaplenili tudi samokres), kar je bila neobičajno visoka kazen za navadno kršitev javnega reda in miru. Še zlasti, ker so bili kršileci izobraženi in v Ljubljani vsem znani mladi ljudje, ne pa kakšni potepuhi.

Nekaj ur po prihodu iz ljubljanskega zapora so ogorčeni mladeniči na magistratu vložili priziv z zahtevo, naj jim izročijo pismeno razsodbo. Ko so leto 5. junija 1906 tudi prejeli, so v odvetniški pisarni dr. Josipa Furlana spisali dolgo in "nadvse utemeljeno" pritožbo (njen avtor je po vsej verjetnosti absolvent prava Vladimir Svetek) naslovljeno na kranjsko deželno vlado, v kateri so krivdo za eksees v popolni pijanosti zvalili na Buffalo Billa in njegov dolgo pričakovani Wild West Show, zraven pa so se še malce ponorčevali iz oblasti¹⁵.

"Splošno moramo pred vsem pripomniti", so v uvodu zapisali obtoženi, "da je bil dan 16. maja t. l. ominozen za Ljubljano. Že dolgo in dolgo popreje se je trobilo po Ljubljani in po vsej Kranjski, da pride Buffalo-Bill s svojim Wild-Westom kazat Indijance in druge divjake ter hrabre vojake iz vseh strani sveta.

Prišel je ta od Ljubljancev željno pričakovani dan, katerega je smatral vsakdo za praznik svoje vrste, tako, da je posebno popoldne v Ljubljani vse počivalo in ni dosti manjkalo, da bi bila vladala še celo po pisarnah c. kr. uradov popolna norma.

Tudi na naše mlade in podjetne duše je cirkus Buffalo-Bill uplival. Mi smo se čutili seveda zvišene nad radovednost drugih Ljubljancev. Zato pa smo

¹⁴ Današnja Cankarjeva cesta.

¹⁵ Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL), Reg. I., fasc. 1321, ff. 59-65.

ta 'praznik' po stari dijaški navadi porabili za to, da smo napravili popoldne izlet, zvečer smo pa obhajali to našo radovednostno abstinenco v 'Narodnem domu'. Tam smo izpili precej vrčkov piva, seosebno jaz Vladimir Levstik sem kar na dušek ali kakor se pravi po dijaško 'ex' izpil 6 vrčkov piva zapored...Ko se je zmračilo smo šli iz 'Narodnega doma' naprej pit v gostilno, ki se je prej imenovala 'pod skalco' in tam izpili vsi štirje zopet dva štefana vina...Ker nam je obljubil neki naš prijatelj že popreje, da nas pride čakati po 9 uri v restavracijo 'Narodnega doma' smo se okoli 9 ure podali iz gostilne 'pod skalco' vsi skupaj v 'Narodni dom'.

Hudomušni slovenski boemi so v nadaljevanju pritožbe poskušali dokazati, da je imelo popoldansko posedanje po ljubljanskih gostilnah in vzvišenost nad "indijansko mrzlico" ostalih Ljubljančanov resne posledice.

"Verjetno je, da že v gostilni 'pod skalco' nismo bili trezni. Kakor je naravno, nas je sveži zrak zunaj na cesti tako prevzel, da lahko rečemo, da smo bili na poti proti 'Narodnemu domu' vsi popolnoma pijani. Težko nam je kot akademikom, da se moramo z absolutno pijanostjo zagovarjati, toda resnica je. Gotovo bi tudi ne bilo prišlo do tiste

tega cestnega izgreda, katerega sem v prvi vrsti povzročil jaz, Vladimir Svetek, ako bi ne bili naši možgani tako spojeni z alkoholom, kakor so bili baš takrat, ko smo bili aretirani".

Svetek je v pritožbi še posebej poudaril, da je z revolverjem mahal zgolj v šali. "Jaz Vladimir Svetek imam orožni list. In v mladostni svoji razposajenosti in buršikoznosti sem izvelkel žalibog revolver in pričel ž njim mahati, ko sem videl, da se gnete toliko ljudi okrog nas. Vse pa je bilo očitno sama šala oziroma dijaška razposajenost. Jaz sem res vpil, da bom streljal, vendar mi zdaleka ni moglo priti na misel, da bi te šaljive pretnje zares izvršil.

Sem sicer precej samosvoj človek, vendar dosedaj nisem učinil prestopka, ki bi bil res naperjen naravnost proti telesni varnosti svojega bližnjega ali proti tujemu imetju, dosedaj namreč nalašč in iz hudobnega namena še nisem nikogar telesno

poškodoval, oziroma še nikoli poškodoval tujo lastnino".

Sicer pa so dvoboj in razgrajanje obtoženci opisali nadvse prepričljivo.

"Da smo bili vsi štirje na svoji poti iz gostilne 'pod skalco' v 'Narodni dom' seveda v najživahnejšem razgovoru in da smo se pogovarjali posebno o dijaških razmerah in o borenju, je čisto jasno. Izhaja pa tudi iz tega, da sva se jaz Vladimir Svetek in jaz Hinko Smrekar začela z dežnikom in palico boriti. Pri tem sem jaz Vladimir Svetek razbil Hinko Smrekarju dežnik. Vreči sem ga hotel čez zid vojaškega oskrbovališča, pa se je menda mojemu tovarišu soobdolžencu Vladimirju Levstiku zdel še premalo razbit, vsled česar ga je ta prijel, še bolj raztolkel in ga potem vrgel čez zid.

Da jaz Vladimir Svetek nisem imel namena nikomur napraviti kake škode izhaja že iz tega, da sem

takoj rekel prijatelju Smrekarju, da mu kupim nov dežnik, česar bi gotovo ne bi storil. Vsled tega smo prišli v stanje še večje bojevitosti ter smo začeli v svoji pijanosti razbijati tudi po drevju, ne, da bi bili napravili kako poškodbo takrat, ko nas je zadela aretacija.

Mogoče je, da sem pri tem jaz Vladimir Svetek z gospodom stražni-

kom, ki me je aretoval, postopal na način, ki ne odgovarja tonu olikanega človeka, zapisati pa je to na vsak način na rovaš absolutne pijanosti, v kateri sem se tedaj nahajal.

Mi drugi soobdolženci smo potem spremili aretiranega Vladimirja Svetka na magistrat, se dali ž njim zapreti in smo drugi dan svojo pijanost in razbijanje prostodušno priznali.

Ko so tako podrobno opisali vzroke za eksces in dogodke same (Svetek je še posebej poudaril, da zaklopnica njegovega revolverja ni bila odprta, "sicer bi se bil pri rovanju s stražnikom moral vendar sprožiti kak strel"), so se v dokaz resničnosti svojih navedb sklicali tudi na priče.

"G. Anton Bučar, c. kr. poštni oficijal, torej oseba, ki gotovo zasluži v vsakem oziru popolno verdostojnost, je opisala dogodek, ko se je izvršila naša

Ljubljana! Travnik ob Latermanovem drevoredu. Ljubljana!

Samo en dan!!

V sredo, 16. maja 1906.

Večerna predstava se ne razlikuje od popoldanske.

BUFFALO BILL'S WILD WEST

Congress of Rough Riders of the World. — (Najdrzejši jahači sveta).
Pod osebnim vodstvom obersta **W. F. CODY (Buffalo Bill)**.
BUFFALO BILL je izvajalec mojstrskih strelnih vaj na dirjaločem konju.
100 Indijancev iz Severne Amerike.

Velika slika v večjih podobah: **Boj pri „Little Big Hornu“ ali Najskrajnejša obramba tabora.** 1624 I

Dve predstavi ob vsakem vremenu.

Popoldne ob 1,3. — Zvečer ob 8. — Slagajna se odpre ob 1,2. in ob 7.

Cene prostorov v **Buffalo Bill**: 1. prostor 2 K, numeriran sedež 4 K, rezerviran sedež 3 K, sedež v loži 3 K, loža (6 sedežev) 48 K. — Otroci pod 10 leti plačajo polovico.

Predprodaja sedežev 3 K 5.— in 2 K 5.— od 9. ure dopoldne na dan, ko bo predstava pri

Otonu Fischerju, knjigarnarju v Ljubljani, „Tonhalle“.

V Trstu od 13. do 15. maja. V Zagrebu od 17. do 18. maja.

aretacija na tak način, da se že iz tega opisa razvidim, da ni moglo biti drugače, kakor, da smo bili mi docela pijani. Ta priča pravi izrečno, da sem jaz Vladimir Svetek držal samokres v roki in očitno v šali nameril na svojega tovariša, rekoč: 'jaz te ustrelim'.

Da sem jaz rogovilil s svojim revolverjem in svojemu tovarišu v šali grozil ž njim in, da se je pričel le bati, (da) bi se revolver v šali sprožil, in da je opetovano povdarjal, da smo bili mi očitno pijani, da smo se začeli medseboj s palico in dežnikom pretepati oziroma, kakor pravijo, da smo drug drugega topli po dežniku in palici, kakor, da bi imeli menzuro, da smo začeli potem s palico in dežnikom razbijati ob neko drevo in pri tem polomili nekaj svojih rečij in potem vse zlomljeno metali čez zid vojaškega oskrbovališča...."

"Iz tega torej izhaja", so zapisali ob koneu pritožbe, "da mi nismo bili več odgovorni za svoja dejanja, temveč, da nas je alkohol popolnoma prevzel v svojo oblast in nam narekoval čine, katerih bi drugače ne bili nikdar storili, - da nam torej prestopkov zoper kazenski zakon oz. policijski red ni prištevali".

In so se še milo pokesali: "Mi vsi to svoje obnašanje iskreno obžalujemo in slovesno izjavljamo, da se ne bomo dali nikdar več alkoholu premotiti tako daleč, da bi vsled tega prišli spet v konflikt z kazenskim zakonikom ali policijskim redom".

Na koneu pa so deželno vlado poučili še o načelih kazenske politike: "Nadejamo pa se, da se nas tudi sedaj ne bo delalo odgovorne za naše ravnanje in, da bi se nas bilo moralo vpričo naše popolne pijanosti oprostiti! Saj se mora še celo pred kazenskim sodiščem oprostiti zločinca - hudodelca, ki je napravil vse kaj drugega, kar smo mi storili, ako le more z uspehom kazati na svojo popolno pijanost in ako se mu ne dokaže, da se je le za to napil, da bi bil dotični zločin izvršil. Gotovo pa je, da se mi nismo napili v ta namen, da bi bili po ljubljanskih ulicah kalili nočni mir, oziroma, delali napotje someščanom, temveč da nas je premotil samo preobilo zavžiti alkohol".

Tratnik, Levstik in Smrekar so v pritožbi navedli, naj jim pri izreku kazni upoštevajo dejstvo, da še nikoli niso bili kaznovani, "in da bi se nas ne smelo obsoditi takoj prvič v tako hudo in občutno zaporno kazen". Pri tem so še posebej poudarili: "Petdnevna zaporna kazen pa zadeva nas vse štiri prizivatelje naravnost kruto. Mi smo olikani ljudje, akademiki, torej mladeniči, katerim je odprta še vsa cvetoča bodočnost, ktero ponuja naša domovina inteligentnim ljudem.

Res je, da politična kazen ne difamira tako, kakor kazen kazenskih sodišč, vendar pa bi trpel naš ugled neprimerno, ako bi morali naloženo kazen pet-

dnevnega zapora odsedeti. Gotovo bi to vplivalo na naše poznejše pridobitne razmere in bi se nam utegnili v tem popolnoma ali vsaj deloma skvariti naša bodočnost.

Kajti mlademu človeku se odpusti vse, pijančevanje, razposajenost, razgrajanje, prepiranje s stražniki itd., odium pa, ki pade na dotičnika, ki je sedel kar pet dni v policijskem zaporu pa ne odpuste z lepa someščanje. Naravno je, da se nas bodo pozneje kolikor mogoče ogibali. Takega učinka pa nobena kazen in najmanj policijski red ne namerava in baš radi tega bi se morala kazen izvršiti sicer občutno a pravično, nikakor pa ne v preveliki, nepravilni in nezasluženi meri".

Na koncu so združno predlagali, "naj slavni mestni magistrat ta naš priziv z vsemi kazenskimi spisi predloži visoki c. kr. deželni vladi za Kranjsko, katera naj blagovoli razsodbo od 17. 5. 1906 glede vseh štirih tako spremeniti, da se nas vse popolnoma oprostijo, ozir. da se mene Vladimirja Svetka oprostijo tudi zaplenitve samokresa¹⁶. Ako bi pa visoka c. kr. deželna vlada spoznala, da smo krivi, potem prosimo, naj se nam naložena pet-dnevna zaporna kazen izpremeni v našim premoženjskim razmeram primerno denarno globo, torej v kazen, katera nas ne bo difamirala na tako občuten način, kakor pet-dnevni zapor".

Stari grehi

Preden je magistratni tajnik in policijski načelnik dr. Miljutin Zarnik pritožbo posredoval e. kr. deželni vladi v Ljubljani, ji je dodal kratko, a jedrnato poročilo. V njem je utemeljil razloge za neobičajno visoko kazen, ki jo je izrekel imenovanim. "Da se je kazen ne samo Svetku, ampak tudi drugim trem odmerila tako visoko, so dale povod razne druge afere teh ljudi iz poslednje dobe, ki so razvidne iz priloženih predaktov"¹⁷.

In kakšni so bili "predakti", ki jih je neusmiljeni dr. Zarnik predložil deželni vladi?

Akadska slikarja Hinko Smrekar in Fran Tratnik sta se poveselila že v noči od 12. na 13. maj 1906. Kot je v ovadbi zapisal ljubljanski stražnik Frane Možina, sta ob pol treh zjutraj prišla iz hotela Union precej nadelana ter "vriskala na ves glas". Ko ju je opozoril "na kalenje nočnega miru se je Tratnik

¹⁶ Svetek se je posebej pritožil zoper obsodbo "radi prestopka" po paragrafih 36 in 39 orožnega patenta. Navedel je, da ima za revolver, ki ga nosi s seboj, orožni list, da ga pa po orožnem listu stražnik ni vprašal. Zato je prosil, naj se mu orožje vrne "proti plačilu v paragrafu 39 določene primerne globe".

¹⁷ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 55.

izrazil no kaj pa imaš več če me bodeš naznanil en golaš imaš zato"¹⁸.

A tudi 14. maja 1906 Smrekar in Tratnik nista mirovala. Kako bi tudi, ko pa sta se znašla v izbrani družbi slovenskih umetnikov Vladimirja Levstika, Maksima Gasparija in Cvetka Golarja ter študenta prava Vladimirja Svetka, ki so bili v tistih majskih dneh (a tudi sicer) očitno izredno pivsko razpoloženi. Ob 7. zvečer so bili že tako pijani, da so s svojimi vragolijami na frančiškanski breg privabili skoraj 200 ljudi, ki so se nadvse zabavali nad njihovim početjem. In ni bilo druge, kot da jih ljubljanska policija aretira.

V policijskem poročilu so nagajivi mladeniči naslikani kot nepoboljšljivi pijanci in boemi¹⁹.

Fran Tratnik: Vladimir Levstik, 1906

Fran Tratnik naj bi bil po mnenju ljubljanske policije sicer "zelo talentiran slikar", vendar pa "tak pijanec...da vsak krajcar s prijatelji sproti zapije". "Pred nekaj dnevi je dobil za neko sliko od N. Zbašnika 60 K, in po noči že niso imeli, da bi v 'Unionu' zadnje izpite litre vina plačali. Ozmerjali pa so zato mlajšega Kamposcha"²⁰.

Tudi pisatelj Vladimir Levstik, po mnenju policijskega stražnika "vseskozi nadarjen mlad mož", ki "piše ozira vredne literarne proizvode", naj bi bil nepoboljšljivi pijanec. Sicer da je to (po mnenju stražnika) verjetno posledica dejstva, da je zašel v kvarno družbo Vladimirja Svetka. Kajti Levstik, Svetek in pesnik Cvetko Golar da so že pred nekaj dnevi naredili v Zalaznikovi kavarni velik eksces. V pijanosti da so se stepili, "mizo prevrnili, Zalaznika zmerjali. Drugo jutro je prišel Levstik, a mu pri Zalazniku niso hoteli postreči. Zato je dvignil suknjo in mojstru Zalazniku ponudil zadnjico, nazivajoč ga 'osran pek' in 'Drekfink'.

"Hinko Smrekar", je poročilo nadaljeval ljubljanski policaj, "slikar, tudi ne brez talenta", je doslej igral bolj pasivno vlogo v tej družbi. "Sinoči popoldne pa je v pijanosti na frančiškanskem mostu prijel neko damo iz Šiške za podbradek. Spremljevalec dame je pritekel na stražnico".

Po mnenju policijskega stražnika je v celi družbi še najbolj umirjen slikar Maksim Gaspari, saj postane "vočigled policije vselej takoj miren in pametno odide". Vse drugačen pa je slikar Fran Tratnik, ki v pijanosti vedno počenja različne ekscese. "Tratnik je včeraj popoldne ko so ostali navedenci bili na frančiškanskem bregu, blizu Mačkove gostilne zgolj iz alkoholizma skočil v Ljubljano. To in Smrekarjev nastop napram dami in sploh pijano obnašanje teh mladih ljudi je privabilo par stotin ljudi, seveda tudi g. Štefeta, ki so se nad vsem tem zabavali".

Epilog ekscesa ob Ljubljani je policijski stražnik opisal takole: "Gaspari, ki je bil miren, se je izpustil takoj. Tratniku se je z doma oskrbela suha obleka in je pri nas prav dobro v koce zavil prenočeval. Levstika in Smrekarja bi bil ad hoc rad izpustil in sem jima rekel, naj gresta domov. Ker sta pa na ulici takoj začela s stražnikom zopet disput in so se ljudje - okrog 200 - smejali, sem ju poklical nazaj, da pri nas prenočita. Ker sta začela v arestu zelo razgrajati, jih je ječar djal do 2h zjutraj v 'špehovko'.

"Danes dopoldne sem vse 3 resno posvaril in jih opozarjal, kako žalostno da je to, da svoje talente in svoje zdravje ter čas tako grdo z alkoholom uničujejo in so v posmeh celi Ljubljani, nato sem jih izpustil".

Predakti so bili res zgovorni, zato je dr. Miljutin Zarnik v poročilu deželno vlado še posebej opozoril, naj v svoji razsodbi ne bo premila z obtoženci.

¹⁸ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 50.

¹⁹ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, ff. 51-52.

²⁰ Nekaj dni po opisanem ekscesu je Tratnik v Giontinijevi izložbi na Mestnem trgu razstavljal svojo novo sliko z

naslovom Tolažba žalostnih. Slovenski narod je 23. 5. 1906 zapisal, da je slika izvršena "s smelo, široko tehniko, v ostrih konturah". In dodal: "Slika je originalno umetniško delo, in mladi slikar zasluži, da se najde kak za umetnost navdušeni rodoljub in kupi lepi umotvor".

Tratnika, Smrekarja in Levstika bi po njegovem še lahko milostno obravnavali, nikakor pa ne Vladimirja Svetka, ki je nepoboljšljiv pijanee in ga nobena kazen ne izuči. Deželni vladji je predlagal, da se *"Levstiku, Smrekarju in Tratniku, ki so le bolj lahkomišelnih mladi ljudje, a ne hudobni"* kazen spremeni v globo in obenem zniža na 10 K ali 24 ur zapor. *"Vladimir Svetek pa ima tako, vsemu mestu znano preteklost, da se ga kakšni milosti priporočati ne more, zlasti pa ne v to, da bi se mu zaporna kazen izpremenila v globo. Kajti zato mu ni nič, če kaj plača, le z zaporom bo morda možno tega človeka spraviti do gotove pameti"*²¹.

Največji ljubljanski postopač Vladimir Svetek

Slovenski umetniki so imeli veliko srečo, da so napravili eksees v "kvarni družbi" absolventa prava Vladimirja Svetka, saj je bila to zanje prvovrstna olajševalna okoliščina. Večni študent Svetek je bil namreč v letih pred prvo svetovno vojno gotovo najbolj razvpiti ljubljanski "pijaneč" in "postopač", nepoboljšljivi razgrajač, znan po tem, da *"zapeljuje druge dijake"* in izkoristi vsako priložnost, da jo zagode ljubljanskim policajem²².

Spisi v debelem policijskem fasciklu²³, ki ga je s svojimi podvigi uspel napolniti v letih 1903-1913, jasno pričajo, zakaj ga je imela ljubljanska policija tako na piki.

Prvi izgredi, zaradi katerih se je znašel v policijskih spisih, so bili bolj ali manj nedolžni. V glavnem je šlo za neprimerno obnašanje v pijanem stanju. Kot večina študentov se je tudi Svetek v družbi s sotrpini rad poveselil ob kozarčku rujnega, mladostna razposajenost in preobilne količine alkohola pa sta ga včasih privedla do tega, da je sredi noči prepeval po ljubljanskih ulicah, napravil v tej ali oni gostilni manjši eksees, zmerjal ljubljanske policaje, potem pa se ponavadi zagovarjal, da je bil v

trenutku aretacije tako vinjen, *"da se ne more spominjati kaj je počel"*.

Svetkovi zgodnji ekseesi so ponavadi minili z blagohotnim opominom ljubljanskih policajev, naj svoje mladosti in inteligence ne zapravlja po ljubljanskih gostilnah. Tudi ko je 8. avgusta 1903 s prijateljem, študentom prava Franom Kandarijem, v pijanosti povzročil eksees na veselici v gostilni pri Hafnerju na Sv. Petra cesti 47, ga je mestna policija obsodila le na 1 K globe²⁴.

Ko je 14. 9. 1904 skupaj s prijateljskima Emilom Vodebom in Ernstom Chamom na južnem kolodvoru, kjer so slovenski visokošolci čakali na nemške "karnijolee" (le-ti so se ob pol štirih zjutraj z gorenjskim vlakom pripeljali s korporativnega izleta v Belo peč)²⁵, pretepel kadeta Raoula Mallitscha in bil skupaj z njima ter še tremi drugimi Slovenci odpeljan v preiskovalni zapor, ga je ljubljanska policija (spet iz nacionalnih razlogov) vzela celo v bran. Na zahtevano poročilo deželne vlade o *"zadržanju, družbinskih in imovinskih razmerah"* omenjenih oseb, je ljubljanski magistrat namreč odgovoril, da so vsi trije *"prav dobrega slovesa"*, za Svetka pa je izrečno zagotovil: *"Ker je pri mnogih ljudeh v Ljubljani razširjeno mnenje, da je Vladimir Svetek 'pokvarjen študent', se oznanja, da je Vladimir Svetek prvi državni izpit z dobrim uspehom dovršil in se sedaj pripravlja na drugi izpit"*²⁶.

A Svetkovi ekseesi so se začeli množiti. Vedno pogostejše je bil popolnoma pijan, vedno pogostejše je razgrajal po ljubljanskih ulicah ter po gostilnah napadal in žalil goste. Še posebej aroganten pa je bil do ljudi iz nižjih slojev.

Ko je leta 1905 v družbi s svojim bratraneem Franom Svetkom in Jožefom Beiffusom razgrajal v

²¹ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 55.
²² Iz zajetnega policijskega dosjeja o Vladimirju Svetku lahko povzamemo, da se je rodil 22. 1. 1880 v Ljubljani, v družini železničarskega uradnika. Vse do leta 1911 je stanoval pri družini v Novem Vodmatu št. 73, potem pa je bil brez stalnega bivališča. Na Dunaju je študiral pravo, vendar študija ni nikoli dokončal. (Od leta 1904 ga policijska poročila označujejo za absolventa prava). Bil je zaveden Slovenec in večkrat sodeloval v protinemških izgredih. Zanimivo je, da je bil (ob Vinku Zorcu, Francu in Vladimirju Fabjančiču ter Avgustu Jenku) tudi član petičlanskega konzorcija, ki je izdajal list *Preporod*. (Prim. Franc Rozman, *Prepoved izdajanja "Preporoda"*, Zgodovinski časopis, 1968, 1-2, str. 106). Od leta 1913 se v policijskih spisih, ki sem jih pregledal, ne omenja več.
²³ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 1-160.

²⁴ Kot so povedale priče, sta Svetek in Kandari brez vsakega razloga pristopila k veseli družbi, ki se je pogovarjala nemško, in vprašala poštnega oficijala Josipa Korenta za imena poleg njega sedečih gostov. Ker jima Korent ni hotel ustreči, sta mu Kandari in Svetek zaporedoma primazala vsak po eno zaušnico, potem pa sta se silovito upirala aretaciji. Zlasti Svetek, ki je na poti do magistratnega zaporu nenehno vpil, *"da bo prišel nazaj ter oficijala ustrelil, saj ima doma samokres"*, stražnikoma pa grozil, da ju bo ustrelil in pometal v Ljubljano. Ker ni šlo za povsem navaden pijanski eksces, temveč za *"protinemški"* izgred mladega slovenskega visokošolca, ga je ljubljanska policija izredno milo kaznovala. (ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 4).

²⁵ O demonstracijah zoper ljubljanske "karnijolce" 13. 9. 1904 je podrobno poročalo slovensko časopisje. Prim. Slovenski narod, 14. 9. 1904; 15. 9. 1906; 16. 9. 1904; 17. 9. 1904

²⁶ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, ff. 12-13.

gostilni Štrukelj in se sporekel z gosti²⁷, je kleparja Lenčka ozmerjal za navadnega klanfarja, s katerim se on, akademik, ne misli pogovarjati. Mesarju Černetu je zabrusil, da je tudi on - kot Lenček - podobna eksistenca²⁸. Oficirju 17. pešpolka Josefu Tauberju pa je zagrozil: *"Le počakajte, pred menoj boste še mirno stali!"*²⁹

Še zlasti pa je bil gorak ljubljanskim policajem, ki so jim seveda Svetkove pustolovščine začele vedno bolj presedati. Svetek je namreč izkoristil vsako priložnost, da jih je zmerjal in žalil. Že 10. 9. 1903, ko je v veseli študentski družbi razgrajal po Karlovski cesti, je v besednem spopadu s stražnikom, ki je razgrajal poskušal pomiriti, pokazal svoj odpor do policije. Policaju je namreč rekel: *"Kaj boste vi revni stražnik z nami, mi smo učeni, zagotovimo vam pod častno besedo, da boste jutri ob službo in pa v narod vas bomo dali"*³⁰. V pijanem stanju jih je redno zmerjal s *"polipi"*³¹ in jim grozil, da jih bo vse pobil, saj da ima doma revolver, včasih pa se z njimi sploh ni hotel pogovarjati, kajti, kot je rad poudarjal, se pogovarja le z ljudmi, *"ki imajo zvezde pod vratom in ne s takimi, ki imajo 'kifeljce'..."*³² Medtem ko je bil do policajev izredno nesramen, je od policije vedno *"zahteval"* korektno obnašanje. Nenehno jo je podučeval, da so javni organi *"radi državljanov tu in ne narobe, mi jih izdržujemo s svojimi davki, zato ima biti vsaka uradna oseba z nami kolikor najbolj prijazna in uljudna..."*³³

V pritožbah, ki jih je skoraj redno pisal zoper izrečene kazni, pa je bil do ljubljanske policije in oblasti sploh ne le nesramen, temveč tudi ciničen. Vsem je hotel dati vedeti, da se nikogar ne boji. Še zlasti pa nekaterim ljubljanskim policajem, ki jih je - kot stražnika Gerloviča - načrtno provociral.

Ko ga je Gerlovič prijavil, da je na Dunajski cesti s prstom kazal nanj in svojemu prijatelju Franu Sitarju, s katerim sta nekaj tednov prej v Slonu napravila velik eksces, glasno govoril: *"Vidiš, to je tisti"*, je bil zaradi te Gerlovičeve prijave kaznovan s 50 K globc. V pritožbi je cinično zapisal, da je omcnjeni ljubljanski policist po vsej verjetnosti neuravnovečen. *"Gospoda moja. Tale Gerlovič se mi zdi jako nezanesljiv človek. In zakaj? Mož je silno nervozen. No pa saj je lahko. Ravno takrat, ko smo imeli mi recontre z njim je, kakor sem zvedel, iskal po Ljubljani vsoto 500 (petsto) kron. S svojimi 30-40 goldinarji mesečne plače si je namreč nakopal hišo v Rožni dolini na vrat, ženo in družino. Umevno je torej, ako je nervozen. Slišali pa smo pri nekih obravnava, da je še pred leti, ko je bil še vaški redar v Jesenicah mučil deželno sodišče s pretiranimi ovadbami...Kdor pretirava je patologičen. Tudi sicer je jako nervozen, kadar me vidi se očitno razburja, posebno, ako ga slučajno pogledam. Kakor rečeno mož se mi zdi patologičen...oseba, ki ji ni slepo verjeti....Predlagam, da deželna vlada, ako me ne oprosti, pusti na podlagi omenjenih dejstev preiskati živčevje omenjenega Gerloviča. Ako se pokaže, da je mož nervozen, zahtevali bomo še vrhu vsega, da se ga odpusti iz službe"*³⁴.

Na piki je imel tudi državnega pravdnika dr. Pajnič, s katerim je na okrajnem sodišču pogosto prihajal v stik. Poleti 1912 ga je na Dunajski cesti namenoma izzval (približal se mu je tako, da je le-ta začutil njegovo sapo), v pritožbi zoper denarno globo, na katero ga je ponovno obsodila ljubljanska policija, pa je cinično zapisal: *"Po mojem mnenju nikakor ni kaznjivo približati se komu in najsibo tudi državni pravdnik tako blizu, da čuti sapo dotičnega, posebno ako ima kdo tako močna pljuča kakor jaz"*³⁵.

Svetkovi podvigi so se hitro množili in že novembra 1904 mu je magistratni tajnik dr. Miljutin Zarnik - *"ker se ekscesi, ki jih...povzroča (n. pr. zadnjič je pri Zalazniku vse steklo pobil, a ga tudi plačal; nekoč je šel 'Črnemu orlu' v Gosposke ulice, nedolžnim trgovskim uslužbencem surovo zabavljaj, češ, da gre 'komisarje štenkat' i. t. d.), zadnje čase čudno ponavljajo -, zagrozil, da bo v prvem prihodnjem slučaju iz njegovega ponočnega obnašanja izvajal vse zakonite konsekvence"*³⁶. In ker ta grožnja ni zalegla, je ljubljanska policija Svetkove ekscese začela obravnavati vedno bolj strogo. Pri tem pa je postajala vedno bolj pristranska. Pri vseh ekscesih namreč ni bil vedno glavni krivec, jo je pa redno odnesel z najvišjo kaznijo.

²⁷ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, ff. 30-49. Po navedbah natakarič v gostilni Štrukelj Ivane Golob so ob šestih zvečer v gostilno prišli jurist Vladimir Svetek in še dva druga, po imenu neznana mladeniča. Naročili so si liter vina, potem pa začeli brez vsakega povoda *"razgrajati, gostom zabavljati in jih nadlegovati, posedali so po mizah, upili da je to en 'pajsel' ne hotel, jemali so kruh raz mize in ga metali ob peč in sobno steno, tudi so grozili da bodo vse razbili"*. Njene navedbe so potrdili klepar Alojz Lenček, oficir Josef Tauber, zasebnik Fran Orešek ter mesar Ivan Černe.

²⁸ Fran Orešek je policiji povedal, da je Svetek dejal: *"Kdo pa je to? To je vendar en klanfar! (Mislil je Lenčka). In proti Černetu obrnjen je dejal: 'Tega pa sploh ne poznam! Bo že tudi kakšna taka eksistenca."*

²⁹ Ibidem, f. 33.

³⁰ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 5.

³¹ Npr. ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 67.

³² ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 84.

³³ Ibidem.

³⁴ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 85.

³⁵ ZAL, Reg. I., fasc. 1321, f. 145.

Tudi ob izgredu ob obisku Buffalo Billa, ko je dr. Zarnik deželni vladi direktno predlagal, naj ob milostnem obravnavanju Tratnika, Smrekarja in Levstika nepoboljšljivemu Svetku raje odredi zaporno kazen, so ga oblasti obravnavale strožje kot ostale udeležence, čeprav njihova "krivda" očitno ni bila nič manjša od Svetkove. Tudi Tratnik, Smrekar in Levstik so namreč v tistem času živeli prav po boemsko in brez zavor kršili ustaljene meščanske norme³⁷. Večkrat so se radi "odlepili" (inspiracija priplava, kadar pije modra glava) in to ne le s pomočjo alkohola, temveč tudi z drugimi sredstvi³⁸. A za ljubljansko polieijo je bilo pomembno, da niso imeli tako "črne" preteklosti kot Svetek, ki je že v tistem času veljal za "največjega postopača" v Ljubljani. Zaradi tega jih je deželna vlada obravnavala bistveno bolj milo kot Svetka. Levstika in Smrekarja je obsodila na denarno kazen 10 K (oz. 24 ur zavora), Tratnik pa le na 2 K ali 6 ur zavora³⁹. Vladimir Svetek je bil spet žrtveno jagnje. Zaplenitve samokresa in zavora se je tokrat sicer obvaroval⁴⁰, a mestni blagajnici ljubljanski je moral odšteti 50 K globe. To pa je bila vsota, s katero bi lahko vsaj en večer debelo popival po Ljubljani.

Zusammenfassung

Schuld an allem war Buffalo Bill

Zur Geschichte des Lebens der Bohème in Ljubljana vor dem Ersten Weltkrieg

In der Zeit vom 4. Mai 1906, als in der Presse die kurze Nachricht erschien, auf seiner Abschiedstournee durch Europa werde der berühmte Buffalo Bill mit seiner Wildwestshow in Ljubljana Station machen, bis zum Mittwoch, den 16. Mai, als auf der Wiese bei der

Lachmannsehen Allee zwei Vorstellungen dieses "größten Zirkus der Welt" gegeben wurden, stieg die Temperatur - trotz des wechselhaften Aprilwetters - in der Landeshauptstadt mit blitzartiger Geschwindigkeit. Die Presse berichtete täglich über die sensationellen Vorstellungen von Codys Zirkus auf seiner letzten Europatournee und die Begeisterung der Öffentlichkeit in den europäischen Hauptstädten.

Als der Zirkus am 16. Mai 1906 in Ljubljana ankam, erreichte die Temperatur den Siedepunkt. Eine riesige Reklame in der Lachmannsehen Allee richtete ihre Einladung an die Menge der Ljubljanaer und der Bewohner aus der Umgebung. Beide Vorstellungen (die Nachmittags- wie die Abendvorstellung) besuchten mehr als 11.000 Menschen, und die Voraussage des *Slovenski narod*, daß Buffalo Bill trotz der ungünstigen Witterung einen schönen Batzen Geld aus Ljubljana mitnehmen werde, hatte sich erfüllt.

Doeh nicht alle Ljubljanaer wurden vom Maifieber ergriffen. Einige sehten sich nicht um das große Ereignis. Lieber gingen sie ihren täglichen Geschäften nach. Auch bekannte slowenische Künstler, die Maler Hinko Smrekar und Fran Tratnik sowie der Schriftsteller Vladimir Levstik machten mit ihrem Freund, dem Absolventen des Rechts Vladimir Svetek, an diesem Nachmittag lieber einen Ausflug in die Umgebung von Ljubljana. Und als sie gegen Abend zurückkehrten, beschlossen sie, den anstrengenden Fußmarsch in einer der Ljubljanaer Gaststätten zu begießen.

Nach den Unmengen von Bier und Wein, die sie konsumierten (der Schriftsteller Vladimir Levstik gab bei der Anklage offenherzig zu, allein im *Narodni Dom* 6 Krüge Bier auf "Ex" geleert zu haben), begann der Alkohol langsam seine Wirkung zu zeigen. Als sie sich am Abend zum Restaurant des *Narodni Dom* aufmachten (dort hatten sie sich zuerst aufgehalten, waren dann in eine andere Gaststätte gegangen und schließlich ins *Narodni Dom* zurückgekommen), waren sie nach der Aussage von Augenzeugen bereits völlig betrunken. Sie sangen und lärmten, und bei der militärischen Versorgungsanstalt begannen sich Vladimir Svetek und Hinko Smrekar - nach altem Studentenbrauch - zu duellieren. Da es ihnen an Schwertern fehlte, griffen sie einander mit Stock und Regenschirm an. Zum Schluß zog Svetek seinen Revolver aus der Tasche und drohte dem Freund: "Ich erschieß dich."

³⁶ ZAL, Reg. 1., fasc. 1321, f. 27.

³⁷ Boemstvo je igralo pomembno vlogo v reguliranju napetosti med umetnostjo in meščansko družbo. Bilo je prostor, preko katerega je potekal prehod od umetnosti k umetnosti življenja, nekakšen regulativ meščanskemu toku življenja. Za veliko večino boemov je bilo boemstvo le postaja v njihovem življenju, začasen prostor poskusnega življenja in oddaljevanja od obstoječih družbenih norm. Trajni boemi pa so bili sila redki. Prim. Peter Sloterdijk, *Kritika ciničkoga uma*, Zagreb 1992, str. 125.

³⁸ Vladimir Levstik je npr. v svoj pariški dnevnik 3. 1. 1907 zapisal: "Zdaj pa spat in etra na blazino, da bo lepih sanj". Prim. *Dnevnik Vladimirja Levstika*, Osrednja knjižnica Celje, Ms 180.

³⁹ V času izreka razsodbe (februarja 1907) so se Levstik, Tratnik in Smrekar nahajali v tujini, tako da je globo plačal le Svetek. Mestni magistrat pa se je 31. 7. 1909 odločil zoper Svetka "od sedaj naprej posluževati se zapornih kazni in to tem več, ker je sicer prav za prav rodbina, katera mora globo plačati, kaznovana".

Der ohrenbetäubende Lärm und die immer größer werdende Menschenmenge, die sich um die "aufgedrehten" Jünglinge scharte, führten bald den Magistratswachmann an den Ort des Geschehens, der die Unruhestifter flugs verhaftete und zur Ausnüchterung ins städtische Gefängnis steckte. Am Morgen setzte der Ljubljanaer Polizeichef eine saftige Strafe für sie fest: Sie wurden zu fünf Tagen Gefängnis sowie zur Rückerstattung aller anfallenden Prozeß und Vollstreckungskosten verurteilt, was eine ungewöhnlich hohe Strafe für eine gewöhnliche Verletzung der öffentlichen Ruhe und Ordnung darstellt. Insbesondere, da es sich bei den Tätern um gebildete und in ganz Ljubljana bekannte junge Leute und nicht um irgendwelche Raufbolde handelte.

Einige Stunden nach der Entlassung aus dem Ljubljanaer Gefängnis legten die erbosten Jünglinge beim Magistrat Berufung ein mit der Forderung, ihnen ein schriftliches Urteil auszuhändigen. Als sie dasselbe am 5. Juni 1906 auch erhielten, verfaßten sie in Dr. Josip Furlans Anwaltskanzlei eine lange und "überaus begründete" Beschwerde, adressiert an die Krainer Landesregierung, in der die Schuld für den Exzess im Zustand völliger Trunkenheit auf Buffalo Bill und seine lange erwartete Wildwestshow abgewälzt wurde.

Die slowenischen Künstler hatten das große Glück daß der Exzess in der "schlechten Gesellschaft" des

Rechtsabsolventen Vladimir Svetek stattfand, war dies doch für sie ein erstklassiger mildernder Umstand. Der ewige Student Svetek war nämlich in den Jahren vor dem Ersten Weltkrieg der sicher berüchtigtste Ljubljanaer Bohémien, den die Polizeibehörden seiner "leichtsinnigen" Lebensführung wegen mächtig auf der Pieke hatten. Auch Tratnik, Smrekar und Levstik lebten zwar in dieser Zeit genauso à la Bohème, und verletzten die festgefügtten bürgerlichen Normen hemmungslos. (Die Bohème spielte bei der Regulierung der Spannung zwischen Kunst und bürgerlicher Gesellschaft eine bedeutende Rolle. Sie war der Raum, durch den der Übergang von Kunst zu Lebenskunst geschah, ein gewisses Regulativ für die bürgerliche Lebensart). Und für die Ljubljanaer Polizei war es von Bedeutung, daß sie keine gar so "schwarze" Vergangenheit hatten wie Svetek, der schon zu dieser Zeit als der "größte Tagedieb" in Ljubljana galt.

Auch bei der Ausbreitung beim Besuch Buffalo Bills, als der Ljubljanaer Polizeichef der Landesregierung direkt vorschlug, bei gnädiger Behandlung Tratniks, Smrekars und Levstiks den unverbesserlichen Svetek lieber mit einer Gefängnisstrafe zu belegen, behandelten ihn die Behörden strenger als die übrigen Beteiligten, obwohl deren "Schuld" offensichtlich um nichts geringer war als die Sveteks. Selbstverständlich war das allen miteinander ganz einerlei.